

УДК 630.266:631.445.4

А. А. ЛІСНЯК*

**ОЦІНЮВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕРОДОВАНИХ ҐРУНТІВ
ЯРУЖНО-БАЛКОВОЇ СИСТЕМИ «МИТРИШИН ЯР»**

Український науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького

Викладено результати польового та аналітичних етапів досліджень щодо оцінювання сучасного стану еродованих ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр» Дергачівського району Харківської області. Установлено, що ґрунтовий покрив досліджених ділянок представлений різновидами змитих і намитих ґрунтів схилового ґрунтоутворення, а за результатами аналітичних визначень гранулометричного складу, рівня кислотності, загальної гумусованості та валових форм НРК виявлено лісорослинні властивості даних ґрунтів.
Ключові слова: еродовані ґрунти, гранулометричний склад ґрунту, гумус, кислотність.

Вступ. Інтенсифікація ерозійних процесів та їхнє поширення на великій території призводять до суттєвої деградації ґрунтів, спричиняють великі збитки народному господарству та загалом ставлять під загрозу безпечний розвиток суспільства. Внаслідок прояву ерозійних процесів знижуються родючість ґрунтів та ефективність внесених у ґрунт добрив, замулюються річки та канали, розмиваються та заносяться дрібноземом дороги. Від ерозії земельний фонд щорічно втрачає великі площі, які перетворюються з багатих ландшафтів із родючими ґрунтами на бедленди й пустелі. Це означає, що створення ефективної системи охорони ґрунтів від ерозії є найпріоритетнішим завданням народного господарства, без вирішення якого стає землекористування і взагалі безпечний розвиток лісового та сільського господарства є неможливими [5, 9].

Важливою частиною комплексу протиерозійних заходів є лісомеліоративні заходи з охорони ґрунтів від ерозії. Лісовим насадженням належить домінуюча роль у регулюванні та збереженні сприятливих параметрів довкілля й забезпеченні на цій основі сталого розвитку регіонів. Засади майбутньої ефективності захисних лісових насаджень закладаються вже на етапі їхнього проектування та перенесення проекту в природу. Від того, наскільки аргументованими будуть рішення проєктантів, залежа життєздатність і довговічність цих насаджень [4, 6].

Метою досліджень було визначення стану лісових насаджень, їхньої протиерозійної ефективності, а також змін властивостей еродованих ґрунтів і загалом іншої лісопродуктивної здатності під впливом лісових насаджень.

Об'єкти та методика досліджень. Дослідження проводили на ґрунтах яружно-балкової системі «Митришин Яр» Дергачівського району Харківської області. Об'єкт «Митришин Яр» було створено у 1962 р. як зразковий протиерозійний об'єкт яружно-балкової системи в Харківській області за ініціативи УкрНДІЛГА з різними лісовими культурами [10]. З 1991 по 2011 рр. дослідження на цьому об'єкті майже не проводили. У 2012 р. нами було відновлено дослідження з метою визначення сучасного стану ерозійної діяльності на досліджуваних ділянках і на основі цього – винайдення найбільш надійних та ефективних способів боротьби з розмивом і змивом ґрунтів цих земель.

Яружно-балкова система «Митришин Яр» є давнім ерозійним утворенням завдовжки 2,5 км від заплави до вододілу. Його водозбірна площа перевищує 600 га. Прируслова частина (120 га) є безлісною, береги – круті (15–35°), опуклої форми, південних та північних експозицій. Зі сходу до яружно-балкової системи «Митришин Яр» прилягали землі колишнього колгоспу ім. Кірова Дергачівського району Харківської області. Ці землі представлені крутим схилом правого корінного берега річки Харків, у підніжжя якого розташоване с. Циркуни. Таким чином, між кордоном ДП «Данилівський дослідний лігосп» й с. Циркуни утворилася ділянка у вигляді неширокої (від 200 до 600 м) смуги, яка простягнулася з Пн-Сх на Пд-Зх на відстань, дещо більшу ніж три кілометри, загальною площею близько 120 га. Рельєф цієї ділянки є нерівним, сильно розчленованим

* © А. А. Лісняк, 2013

багаточисельними розмивами, промоїнами, ярами та балками. Середньорічні втрати ріллі від водної ерозії на досліджуваному об'єкті становили до залісення 0,8–1,2 га на рік. Продукти ерозії (дрібнозем) в обсязі 1200 м³ щорічно виносилися в долину р. Харків, де завдавали шкоди дорогам, присадибним ділянкам, садам і заплавам землям.

Під час наших досліджень в яружно-балковій системі «Митришин Яр» було закладено чотири пробні площі (ПП):

- 1 – зона верхньої частини яру;
- 2 – зона середньої частини яру;
- 3 – зона нижньої частини яру – тальвег;
- 4 – протилежна слабополога зона верхньої частини яру.

На кожній ПП описано склад деревно-чагарникової рослинності, надано її таксаційні характеристики, закладено та описано ґрунтові розрізи, проведено відбір ґрунтових зразків. Відбір ґрунтових зразків проводили з кожного генетичного горизонту чотирьох ґрунтових розрізів, які були закладені в зоні впливу ерозійних процесів різної інтенсивності на ґрунт. Ґрунтові зразки аналізували за загальноприйнятими методиками [1, 2, 7, 8].

Результати досліджень. Ґрунтовий покрив досліджених ділянок представлений різновидами ґрунтів схилового ґрунтоутворення (змиті, намиті): темно-сірими опідзоленими слабозмитими ґрунтами на лесах (ПП 1, 4) та темно-сірими опідзоленими намитими на червоно-бурих глинах (ПП 3). Також нами описано ґрунт, сформований під впливом алювіального ґрунтоутворювального процесу – алювіальний дерновий шаруватий ґрунт (ПП 2). Його утворення відбувалося в безпосередній близькості до давнього русла або ж струмка (зараз ніяких водних об'єктів немає). Материнська порода досліджуваних ґрунтів унаслідок різного вмісту найбільш дисперсної фракції ($\leq 0,001$ мм) за шкалою Н. А. Качинського визначається таким гранулометричним складом: ПП 1 – суглинок важкий з часткою фізичної глини 53,26–53,66 %, ПП 2 – супісок (13,15–16,33 %), ПП 3 – суглинок середній (42,24 %), ПП 4 – суглинок середній (43,66 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Гранулометричний склад досліджених ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр»

№ ПП (розріз)	Горизонт	Глибина, см	Вміст часток різних розмірів, %			Назва гранулометричного складу ґрунту
			> 0,01 мм	< 0,01 мм	< 0,001 мм	
1	He	10–20	57,75	42,25	25,55	Суглинок середній
	Hi	50–60	51,71	48,29	36,63	Суглинок важкий
	Ih	70–80	51,07	48,93	36,23	Суглинок важкий
	Pi(h)	95–100	46,74	53,26	36,9	Суглинок важкий
	Pk	110–130	46,34	53,66	35,97	Суглинок важкий
2	He	0–15	65,79	34,21	20,91	Суглинок середній
	Ph	25–35	78,24	21,76	19,12	Суглинок легкий
	P/D	40–50	83,67	16,33	14,24	Супісок
	P/D	60–70	84,06	15,94	15,58	Супісок
	P/D	90–100	86,85	13,15	11,97	Супісок
3	He	10–20	52,75	47,25	26,31	Суглинок важкий
	Hi	50–60	77,35	22,65	14,26	Суглинок легкий
	Hi	70–80	60,59	39,41	24,29	Суглинок середній
	Hi	95–100	69,52	30,48	19,05	Суглинок середній
	Ph	110–130	57,76	42,24	27,89	Суглинок середній
4	He	10–20	64,17	35,83	15,68	Суглинок середній
	Hi	40–50	56,31	43,69	25,99	Суглинок середній
	Ih(p)	70–100	50,93	49,07	34,18	Суглинок важкий
	Pk	160–165	56,34	43,66	25,58	Суглинок середній

Фракційний склад механічних елементів гумусового горизонту віддзеркалює кількісні показники гранулометричного складу материнської породи, проте відзначено деякі його особливості. Основною відмінністю між верхньою й нижньою частинами профілю темно-

сірих опідзолених слабозмитих ґрунтів (розрізи 1, 4) відносно профілю дернового алювіального шаруватого ґрунту (розріз 2) і темно-сірого намитого (розріз 3) є зменшення вмісту мулу в гумусово-елювіальному горизонті порівняно з материнською породою (див. табл. 1).

Вміст мулистих часток у гумусовому горизонті алювіального дернового ґрунту та темно-сірого намитого обумовлений дією декількох елементарних процесів: дернового процесу, lessive – механічного переміщення глинистих часток із верхньої частини схилу, а також є наслідком схилового ґрунтоутворення.

Для темно-сірих опідзолених слабозмитих ґрунтів верхніх частин схилів виявлено диференціацію профілю за типом оглинення – зменшення вмісту мулистих часток у верхній частині профілю та їхнє накопичення у середній. До того ж у цьому випадку дерновий процес, що відбувається наразі під впливом лісової рослинності, та процес оглинення накладаються на активний у минулому процес змиву мінеральних часток із вищих пласких ділянок, розташованих над яром.

Загалом же гранулометричний склад окремих ґрунтових горизонтів на досліджених ділянках варіює в межах від супіску до важкого суглинку та змінюється залежно від генезису ґрунтів та переважаючих елементарних ґрунтових процесів.

Аналізуючи рівень актуальної кислотності досліджуваних ґрунтів у верхніх горизонтах, можна відзначити, що у переважній більшості вони мають слабокислу реакцію (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень кислотності досліджених ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр»

№ ПП (розріз)	Горизонт	Глибина, см	pH водне	Ступінь кислотності та лужності [3]
1	He	10–20	5,6	помірнокисла
	Hi	50–60	6,2	слабокисла
	Ih	70–80	6,3	слабокисла
	Pi(h)	95–100	6,2	слабокисла
	P(k)	110–130	6,1	слабокисла
2	He	0–15	5,6	помірнокисла
	Ph	25–35	5,2	кисла
	P/D	40–50	5,3	кисла
	P/D	60–70	4,9	кисла
	P/D	90–100	5,0	кисла
3	He	10–20	6,8	близька до нейтральної
	Hi	50–60	6,8	близька до нейтральної
	Hi	70–80	6,7	близька до нейтральної
	Hi	95–100	6,8	близька до нейтральної
	Ph	110–130	6,8	близька до нейтральної
4	He	10–20	5,4	кисла
	Hi	40–50	6,1	слабокисла
	Ih(p)	70–100	5,4	кисла
	Pk	160–165	7,8	помірнолужна

Максимальні значення кислотності для темно-сірого опідзоленого ґрунту на лесах під сосновими насадженнями (розріз 1) зафіксовані у верхніх горизонтах ґрунту, які поступово знижуються з наближенням до материнської породи (від помірнокислої реакції до слабокислої).

Для дернового алювіального ґрунту (розріз 2) ступінь кислотності збільшується від помірнокислої в горизонті He до кислої в материнській породі, що є цілком логічним, зважаючи на генезис цих ґрунтів.

Кислотність темно-сірого ґрунту на червоно-бурих глинах (розріз 3) залишається на одному рівні в усіх горизонтах (близька до нейтральної), а темно-сірих на лесах (розріз 4) змінюється від кислої та слабокислої до помірнолужної, що пояснюється хімічним складом материнських порід.

Вміст загального гумусу і його загальні запаси є інтегральним показником ґрунтоутворення. За отриманими даними вміст гумусу у досліджуваному ряді ґрунтів знаходиться в межах «дуже низький» [3] (табл. 3). Низькі значення гумусу можна пояснити тривалою та інтенсивною дією ерозійних процесів на ґрунти дослідженого яружно-балкового ландшафту, унаслідок яких відбувалися значні втрати гумусу. Лісова рослинність значною мірою сприяла згасанню ерозійних процесів та активізувала процеси гумусонакопичення. Проте, слід враховувати, що 50 років – це доволі незначний період для того, щоб говорити про істотне зростання вмісту гумусу. Імовірно цей період можна назвати періодом стабілізації гумусоутворення з тенденцією до його накопичення.

Таблиця 3

Параметри гумусового стану досліджених ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр»

№ ПП (розріз)	Гори-зонт	Глибина, см	Вміст гумусу, %	Вміст вуглецю (С), %	Вміст азоту, %	С : N	Збагаченість гумусу азотом, за співвідношенням С : N
1	He	10–20	1,60	0,926	0,091	10	середня
	Hi	50–60	0,21	0,049	0,085	0,6	дуже висока
	Ih	70–80	0,21	0,049	0,020	2,5	дуже висока
	Pi(h)	95–100	0,03	0,017	0,020	0,9	дуже висока
	Pk	110–130	0,03	0,017	0,007	2	дуже висока
2	He	0–15	1,19	0,689	0,111	6	висока
	Phi	25–35	0,28	0,162	0,020	8	середня
	P/D	40–50	0,05	0,029	0,007	4	дуже висока
	P/D	60–70	0,13	0,075	0,033	2	дуже висока
	P/D	90–100	0,10	0,058	0,033	2	дуже висока
3	He	10–20	0,88	0,510	0,133	4	дуже висока
	Hi	50–60	0,70	0,405	0,800	0,5	дуже висока
	Hi	70–80	0,64	0,371	0,073	5	висока
	Hi	95–100	0,75	0,434	0,080	5	висока
	Ph	110–130	0,10	0,058	0,032	2	дуже висока
4	He	10–20	1,65	0,955	0,067	14	дуже низька
	Hi	40–50	0,80	0,463	0,060	8	висока
	Ih(p)	70–100	0,49	0,284	0,020	14	дуже низька
	Pk	160–165	0,36	0,208	0,098	2	дуже висока

Незважаючи на близькість розташування досліджуваних пробних площадок, ґрунти різняться за рівнем гумусованості горизонту He і загальними запасами гумусу, які зменшуються від верхніх слабопологих схилів до схилових частин та ґрунтів тальвегу. Так, якщо в гумусово-аккумулятивному горизонті ґрунтів слабопологих схилів вміст гумусу становить 1,60 та 1,65 %, то на схилі – 1,19 %, а в тальвегу – 0,88 %. Результати визначення вмісту гумусу засвідчують, що вищі його значення є характерними для ґрунтів з більш-менш стійким рівнем ґрунтоутворення – на верхніх частинах слабопологих схилів, у той час ґрунти з нестійким його рівнем – на схилах та тальвегах – відрізняються зниженням вмісту органічної речовини.

Відношення С : N, яке визначає збагаченість органічної речовини на азот в гумусово-елювіальному горизонті досліджуваних ґрунтів, загалом свідчить про достатньо високу їхню забезпеченість азотом та за діагностичною системою Л. О. Гришиної та Д. С. Орлова є середньою (розріз 1), високою (розріз 2) і дуже високою (розріз 3). Співвідношення С : N у гумусово-елювіальному горизонті розрізу 4 досягає 14, що свідчить про дуже низьку збагаченість його азотом.

Порівнюючи між собою ґрунти за показником вмісту валових форм NPK та Ca, можна констатувати, що найвищі їхні концентрації (особливо у He горизонті) характерні для намитого ґрунту (розріз 3), що є цілком закономірним (табл. 4). При цьому зростання вмісту поживних речовин відбувається не тільки за рахунок додаткового механічного привнесення з

частками ґрунту, а й унаслідок їхньої міграції вздовж профілю, пов'язаної з доволі високим рівнем водозабезпеченості ґрунтів тальвегу.

Таблиця 4

Забезпеченість елементами живлення досліджених ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр»

№ ПП (розріз)	Горизонт	Глибина, см	Вміст загальних форм, %			
			N	P ₂ O ₅	K ₂ O	CaO
1	He	10–20	0,09	0,08	0,31	0,32
	Hi	50–60	0,085	0,04	0,33	0,36
	Ih	70–80	0,02	0,04	0,42	0,34
	Pi(h)	95–100	0,02	0,05	0,40	0,35
	Pi(k)	110–130	0,01	0,04	0,40	0,35
2	He	0–15	0,11	0,05	0,31	0,32
	Phi	25–35	0,02	0,03	0,23	0,27
	P/D	40–50	0,01	0,02	0,15	0,195
	P/D	60–70	0,03	0,015	0,17	0,20
	P/D	90–100	0,03	0,015	0,14	0,16
3	He	10–20	0,13	0,11	0,50	0,42
	Hi	50–60	0,80	0,05	0,28	0,24
	Hi	70–80	0,07	0,08	0,45	0,34
	Hi	95–100	0,08	0,07	0,35	0,30
	Ph	110–130	0,03	0,06	0,41	0,37
4	He	10–20	0,07	0,08	0,30	0,26
	Hi	40–50	0,06	0,08	0,43	0,34
	Ih(p)	70–100	0,02	0,08	0,46	0,38
	Pk	160–165	0,10	0,06	0,31	6,68

Загалом верхні гумусові горизонти ґрунтів яружно-балкової системи достатньою мірою забезпечені основними елементами живлення. Униз по профілю відбувається зменшення вмісту елементів органічної природи та збільшення неорганічної (мінеральної) частки, за винятком супіщаних алювіальних ґрунтів (розріз 2), що пов'язано з їхнім генезисом. Так, найнижчі кількості калію та фосфору відзначено в ґрунтах супіщаного алювіального ґрунту (за винятком He горизонту), що цілком обумовлено петрографічним та мінералогічним складом материнських порід (алювіальний пісок). Вміст калію та кальцію у профілях решти ґрунтів є стабільним унаслідок їхнього важкого гранскладу. У лесах вміст кальцію закономірно різко підвищується (з 0,3 до 6,7 %).

Таким чином, нашими дослідженнями виявлено, що на землях яружно-балкової системи «Митришин Яр» на теперішній час відбувається сталий процес ґрунтоутворення, без активного прояву ерозійних процесів. Про це свідчать однорідні за кольором та структурою генетичні горизонти схилових ґрунтів, закріплених деревно-чагарниковою рослинністю, де активне переміщення ґрунтової маси по схилу припинилося з початком ґрунтоутворювального процесу під впливом лісової та трав'янистої рослинності. Потужність верхніх гумусових горизонтів коливається в межах від 36 см у верхній частині схилу до 105 см – у нижній. Свіжих вивертів, розмивин, оголених ділянок, виходів материнських порід, значних територій, не вкритих рослинністю, не виявлено. Крім того, всі обстежені ділянки відзначаються наявністю добре розвиненого, рясного природного поновлення (самосів вегетативного та насінного походження) різноманітних деревно-чагарникових порід: дуба червоного та звичайного, ліщини, кленів гостролистого та татарського, акації, ясена звичайного, горобини, а також цілком життєздатного підросту цих порід. Зрозуміло, що насадження головних ярусів різних ділянок яружно-балкової системи у своїй переважній більшості не відзначаються значними запасами деревини (тим більше товарної якості), проте свою основну меліоративну ґрунтозахисну функцію – закріплення діючих ярів, унаслідок чого активні ерозійні процеси припиняються або значно вповільнюються, – вони виконали та продовжують ефективно виконувати. Зауважимо, що лісові насадження цього унікального

об'єкта потребують проведення санітарних рубок, рубок догляду з метою покращення стану та росту деревинно-чагарникових порід, підвищення лісогосподарського та протиерозійного ефекту лісових насаджень. Рубки догляду мають сприяти формуванню здорових та стійких захисних насаджень, які вже протягом значного періоду виконують важливу ґрунтозахисну функцію.

Висновки. У закладеному екологічному схиловому ряді ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр», де в 60-ті роки ХХ сторіччя були створені лісові культури, визначено стан лісових насаджень, їхню протиерозійну ефективність, зміни властивостей еродованих ґрунтів та загалом їхню лісопродуктивну здатність. Установлено, що ґрунтовий покрив досліджених ділянок представлений різновидами змитих і намитих ґрунтів схилового ґрунтоутворення. Основною відмінністю між слабозмитими та намитими ґрунтами досліджуваних ділянок є збільшення в останніх вмісту мулу у верхньому горизонті з 15–25 % до 26 %. При цьому гранулометричний склад варіює від середнього суглинку до важкого суглинку та змінюється залежно від генезису ґрунтів і переважаючих елементарних ґрунтових процесів. Рівень актуальної кислотності в слабозмитих та намитих ґрунтах відповідно зменшується від слабокислої до нейтральної реакції. Забезпеченість основними елементами живлення вища у верхніх гумусових горизонтах намитих ґрунтів, а в слабозмитих ґрунтах відбувається їхнє зменшення та збільшення неорганічної (мінеральної) частки, що теж пов'язане з їхнім генезисом. Доведено, що нині під впливом рясної лісової та трав'янистої рослинності в ґрунтах яружно-балкової системи «Митришин Яр» відбувається стійкий процес заростання ерозійних форм, що призводить до відсутності тут активних проявів ерозійних процесів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агрехимические методы исследования почв [Текст / под ред. А. В. Соколова.] – М. : Наука, 1975. – 656 с.
2. Аринушкина В. Е. Руководство по химическому анализу почв / В. Е. Аринушкина. – М. : Изд-во МГУ, 1970. – 120 с.
3. Гришина Л. А. Система показателей гумусного состояния почв / Л. А. Гришина, Д. С. Орлов // Проблемы почвоведения. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – С. 42–47.
4. Державна цільова програма «Ліси України» на 2010–2015 роки [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 977. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/977-2009-п>.
5. Лісові культури / Гордієнко М. І., Гузь М. М., Дебринюк Ю. М., Мауер В. М. – Львів : Камула, 2005. – 608 С.
6. Мигунова Е. С. Лесоводство и естественные науки (ботаника, география, почвоведение) / Е. С. Мигунова. – М. : ГОУ ВПО МГУД, 2007. – 592 с.
7. Методики визначення складу та властивостей ґрунтів : [у 2 кн.] : Книга 1 / [за ред. С. А. Балюка]. – Х. : ННЦ ІГА, 2004. – 210с.
8. Методики визначення складу та властивостей ґрунтів : [у 2 кн.] : Книга 2 / [за ред. С. А. Балюка]. – Х. : ННЦ ІГА, 2005. – 222 с.
9. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні / [Д. О. Тімченко, М. М. Гічка, М. В. Куценко, А. А. Лісняк та ін.]. – Х. : НТУ «ХП», 2010. – 460 с.
10. Телешек Ю. К. Отчёт по теме № 27 «Разработка лесомелиоративных мероприятий по борьбе с эрозией почв на территории Украины» / Ю. К. Телешек, Б. В. Заскальков. – Х. : УкрНИИЛХА, 1963. – 74 с.

Lisnyak A. A.

ESTIMATION OF MODERN CONDITION OF ERODED SOILS OF RAVINE-BEAM SYSTEM "MITRISHIN YAR"

Ukrainian Research Institute of Forestry & Forest Melioration named after G. M. Vysotsky

Presented are the results of field and analytical studies of eroded soils current state in ravine-beam system "Mitrishin Ravine" located in Dergachi district, Kharkiv region. It is established that the soil cover in the areas studied is represented by variety of eroded and deposit soils of hillside pedogenesis, and forest vegetative properties of the soils were defined. It is shown that a relatively permanent soil formation process currently occurs in the lands of ravine-beam system "Mitrishin Yar". There are no active manifestations of erosion processes during the soil formation, it is

confirmed by the results of analytical determination of granulometric composition, acidity level, total humus and total forms of NPK.

К e y w o r d s : eroded soils, granulometric composition of soil, humus, acidity.

Лисняк А. А.

ОЦЕНИВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ЭРОДИРОВАННЫХ ПОЧВ ОВРАЖНО-БАЛОЧНОЙ СИСТЕМЫ «МИТРИШИН ЯР»

Український науково-дослідницький інститут лісного господарства і агролісомеліорації ім. Г. Н. Высоцкого

Изложены результаты полевого и аналитических этапов исследований относительно оценки современного состояния эродированных почв овражно-балочной системы «Митришин Яр» Дергачёвского района Харьковской области. Установлено, что почвенный покров исследованных участков представлен разновидностями смытых и намытых почв склонового почвообразования, определены лесорастительные свойства данных почв. Показано, что на землях овражно-балочной системы «Митришин Яр» в настоящее время происходит постоянный процесс почвообразования, без активного проявления эрозионных процессов, что подтверждается результатами аналитических определений гранулометрического состава, уровня кислотности, общей гумусированности и валовых форм NPK.

К л ю ч е в ы е с л о в а : эродированные почвы, гранулометрический состав почвы, гумус, кислотность.

E-mail: laa.79@mail.ru

Одержано редколлегією 20.05.2013